



INTEGRATSIYALASHGAN DARSLARDA O'QUVCHILARNING FAOL ISHTIROKINI TA'MINLASHNING INNOVATSION USULLARI

O'ralova Marg'iyona Baxtiyor Qizi
Yoqubova Sabrina Abduqayum Qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabalari
E-mail: @RohilaAbdullayevajy3nq
Tel: 975305045, 884932005
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17346762>

Annotasiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quv fanlari — ona tili, matematika va tabiiy fanlarni integratsiyalash orqali o'quvchilarning dars jarayonidagi faol ishtirokini ta'minlash masalasi yoritilgan. Maqolada integratsiyalashgan ta'limning nazariy asoslari, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati, shuningdek, innovatsion metodlar (klaster, aqliy hujum, loyihaviy ish, STEAM yondashuvi) qo'llanilishining samaradorligi tahlil qilingan. Integratsion darslar orqali o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, nutqiy faoliyat, ilmiy kuzatuvchanlik va ijodkorlikni rivojlantirish imkoniyati kengayishi ilmiy asosda isbotlangan.

Kalit so'zlar: integratsiya, innovatsiya, faol ishtirok, ona tili, matematika, tabiiy fan, metodika, boshlang'ich ta'lim.

Abstract: This article explores the issue of ensuring active participation of primary school students through the integration of native language, mathematics, and natural science subjects. Theoretical foundations of integrated education, its importance in developing students' knowledge, skills, and competencies, as well as the effectiveness of innovative teaching methods (cluster, brainstorming, project-based learning, STEAM approach) are analyzed. It is scientifically proven that integrated lessons enhance students' logical thinking, linguistic ability, scientific observation, and creativity.

Keywords: integration, innovation, active participation, native language, mathematics, natural science, methodology, primary education.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы обеспечения активного участия учащихся начальных классов через интеграцию предметов родной язык, математика и естествознание. Анализируются теоретические основы интегрированного обучения, его значение в формировании знаний, умений и компетенций учащихся, а также эффективность инновационных методов обучения (кластер, мозговой штурм, проектная работа, подход STEAM). Доказано, что интегрированные уроки развивают у учащихся логическое мышление, речевую активность, наблюдательность и творческие способности.

Ключевые слова: интеграция, инновация, активное участие, родной язык, математика, естествознание, методика, начальное образование.

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida fanlararo integratsiya masalasi eng dolzarb pedagogik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Ta'lim sifati — Yangi O'zbekiston taraqqiyotining bosh mezonidir". Boshlang'ich ta'limda integratsiya o'quvchilarning bilimini yagona tizimda shakllantirish, ularni atrof-muhit hodisalarini bog'liq holda tushunishga o'rgatish imkonini beradi. Ayniqsa, ona tili, matematika

va tabiiy fan o'rtasidagi integratsiya — bolalarning mantiqiy fikrlash, nutqiy faollik va ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Masalan, "Tabiatdagi sonlar" mavzusida matematika va tabiiy fan integratsiyasi orqali o'quvchilar sonlarning tabiatdagi ifodasini (yulduzlar soni, barglar simmetriyasi, hayvonlar turlari) amalda o'rganadi. Shu bilan birga, ona tili darsida o'sha mavzuga oid matn tuzish, so'z boyligini kengaytirish orqali fanlararo mantiqiy bog'liqlik hosil qilinadi. Tadqiqotda quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlar asosida ish olib borildi:

1. Integratsion yondashuv – fanlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlash va dars mazmunini yagona tizimda shakllantirish.

2. Faol o'qitish metodlari – o'quvchini markazga qo'yuvchi innovatsion usullar (klaster, aqliy hujum, loyihaviy topshiriqlar, o'yinli metodlar).

3. STEAM yondashuvi – fan (Science), texnologiya (Technology), muhandislik (Engineering), san'at (Art) va matematika (Mathematics) integratsiyasi orqali o'quvchilarni kreativ fikrlashga yo'naltirish.

4. Kuzatuv va tahlil metodi – Denov tumanidagi 7-maktabda 2024-yilda o'tkazilgan 2-"B" sinf dars jarayonlari kuzatilib, o'quvchilarning ishtirok darajasi o'rganildi. Tajriba darslarida 28 nafar o'quvchi qatnashdi. Darslar davomida integratsiyalashgan topshiriqlar orqali o'quvchilarning bilimni qo'llash ko'nikmalari baholandi. O'quvchilarning faolligi oshdi. Integratsiyalashgan darslarda 85% o'quvchi mustaqil fikr bildirdi (oldingi oddiy darslarda bu ko'rsatkich 52% edi). Matematik tushunchalarni amaliyot bilan bog'lash o'quvchilarda "matematika hayotda kerak" degan tushunchani shakllantirdi. Ona tili orqali o'quvchilar o'z fikrini grammatik jihatdan to'g'ri ifodalashni o'rgandi, bu esa matematika masalalarini og'zaki tushuntirishda yordam berdi. Tabiiy fan orqali o'quvchilar atrof-muhit hodisalarini tahlil qilib, ulardagi matematik qonuniyatlarni kashf etdi. STEAM loyihalarida o'quvchilar "Tabiatdagi geometrik shakllar", "Havo bosimi va sonlar" kabi mavzularda kichik tadqiqot ishlari olib bordi. Bu natijalar integratsiyalashgan darslar o'quvchilarda nafaqat bilim, balki mustaqil fikrlash, jamoada ishlash va ijodkorlikni ham rivojlantirishini ko'rsatdi. Integratsiya jarayonida o'qituvchining roli nihoyatda muhim. O'qituvchi: nfanlararo bog'liqlikni oldindan rejalashtirishi, dars maqsadini aniq belgilashi, innovatsion texnologiyalarni o'rinli qo'llashi kerak. Masalan, "Suvning xossalari" mavzusida: Tabiiy fan – suvning holatlarini tajriba orqali o'rganish, Matematika – hajmni o'lchash, natijalarni jadvalda ifodalash, Ona tili – kuzatuv asosida matn tuzish va fikr bayon qilish. Bunday darslarda o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki uni hayotiy vaziyatlarda qo'llashga o'rganadi. Pedagogik tadqiqotlar (Yo'ldoshev A., 2022; Karimova M., 2023) shuni ko'rsatadiki, integratsion yondashuvli darslarda o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi 20–25% ga yuqori bo'ladi.

XULOSA

Boshlang'ich sinflarda ona tili, matematika va tabiiy fan integratsiyasi o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Integratsiyalashgan ta'lim: fanlararo bog'liqlikni mustahkamlaydi, o'quvchilarda kompleks tafakkurni shakllantiradi, ularni ijodkor, izlanuvchan va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalaydi. Shuningdek, o'qituvchi tomonidan innovatsion metodlarni to'g'ri tanlash va ularni integratsion mazmunda qo'llash dars samaradorligini yanada oshiradi. Shu sababli, har bir boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi



darstarini integratsiya asosida loyihalashni zamonaviy pedagogik yondashuv sifatida e'tiborga olishi lozim

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi", T.: O'zbekiston, 2023.
2. Yo'ldoshev A. "Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya nazariyasi", T.: Fan va texnologiya, 2022.
3. Karimova M. "Innovatsion pedagogik texnologiyalar", T.: Iqtisodiyot va ta'lim, 2023.
4. Xo'jayev N. "Boshlang'ich ta'lim metodikasi", Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3775-son qarori "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi to'g'risida", 2019-yil 29-aprel.
6. Denov Tadbirkorlik va Pedagogika Instituti metodik ishlanmalari to'plami, 2024.